

TIEDOTE 14.10.2009

Teknologia kotona asuvan muistisairaana turvana

Etelä-Pohjanmaan Terveysteknologian kehittämiskeskus ry (EPTEK) hallinnoi Kulkurin valssi -hanketta. Hankkeen aiheena on Turvaverkko syrjäseudulla asuvien dementoituvien eksymisvaaran ehkäisyssä. Hanke on toiminut Etelä-Pohjalaiskunnissa; Seinäjoella, Kurikassa, Jalasjärvellä, Ilmajoella ja Lapualla nyt puolitoista vuotta, se polkaistiin käyntiin maaliskuussa 2008 ja se kestää syksyyn 2010.

Hankkeessa on tällä hetkellä mukana 32 asiakasta, jotka ovat keski-ikänsä 81-vuotiaita. Hankkeen alkuvaiheessa on kaikille suoritettu muistitestaukset, joiden mukaan asiakkaat ovat pääosin lievästi tai keskivaikeasti dementoituneita, mutta mukana on myös vaikeasti dementoituneita asiakkaita. Asiakkaiden kotona asumisen tukemiseen on perehdytty kotikäynneillä kokonaisvaltaisesti ja heille on suunniteltu asiakas- ja omaislähtöisesti ns. turvaverkko, johon voi kuulua tapauskohtaisesti erilaisia kulunvalvontaan tai muuhun tekniikkaan liittyviä apuvälineitä, kunnan kotihoidon palveluita, omaisten ja läheisten hoitovuoroja, yksityisiä hoivayrittäjiä jne. Kotikäynneillä myös annetaan tietoa sairaudesta, mietitään lääkityksen tilaa sekä ohjataan sosiaali- ja terveystalvissa. Tästä kokonaisuudesta siis käytetään nimeä turvaverkko ja se räätälöidään jokaiselle yksilöllisesti tarpeiden mukaan.

Turvaverkkoon kuuluu olennaisena osana teknologia, mikäli katsotaan sen hyödyttävän asiakasta. Tällä hetkellä hankkeessa mukana olevista 16:sta on kokeilussa kulunvalvontaan liittyvä laite ja lisäksi käytössä on muita teknisiä apuvälineitä kuten automaattisia palohälyttimiä, liesiturvia ja lääkemuistuttimia. Tarkoituksena kotiin asennetuilla laitteilla ei ole kontrolloida muistamattomien elämää, vaan enemmänkin antaa mahdollisuus mahdollisimman turvalliseen ja vapaaseen kotona asumiseen ja liikkumiseen sekä antaa helpotusta omaisten jaksamiseen. Laite on kuitenkin vain yksi osa kokonaisuutta. Koko turvaverkko eli dementoituneen elämään liittyvät henkilöt ja palvelut ovat tärkeitä.

Hankkeen yleisin haaste on levoton kotiaan etsivä ikäihminen. Kotia etsitään ja sinne ollaan lähdessä, vaikka kotona oltaisiinkin. Toisaalta monilla on vain se lähdön tarve, johonkin pitäisi lähteä. Tämä on murhe ja henkinen paine omaisille, koska dementoitunut saattaa matkata vaikkapa polkupyörällä kymmeniä kilometrejä, vaikka suunta ja päämäärä ei olisi tiedossa. Suuntavaiston katoaminen vie helposti väärään suuntaan jo lievemminkin dementoituneen eikä kotia löydykään. Toisaalta myös yöllinen liikkuminen huolettaa. Ulos mennään liian vähällä vaatetuksella, ovi menee takana lukkoon tai suuntavaisto katoaa pihapiirissäkin. Talvipakkasilla tästä voi olla vakavat seuraukset. Mikäli samassa taloudessa asuu omainen, hän joutuu nukkumaan ”koiranunta” ja väsymys kasaantuu. Toisaalta dementoituva voi asua myös yksin, jolloin ulosmenoa ei kukaan ehkä huomaa pitkiin aikoihin.

Kulkurin valssi- hankkeessa teknologiat on jaoteltu kodin sisätiloissa oleviin turvalaitteisiin, pihapiirin turvalaitteisiin ja kolmas alue on pihapiirin ulkopuoliset alueet. Erityisesti kulunvalvonnan kannalta jaottelu on perusteltua. Kodin sisäiseen turvallisuuteen on olemassa jo monenlaisia hyviä ratkaisuja. Esimerkiksi edellä mainitun yöllisen ulosmenon ongelmaan voidaan vastata oviturvalaitteilla. Oven avauksesta saa oviturvan avulla esimerkiksi omainen hälytyksen kännykkään tai sängyn vieressä soi puolisolalle kovaääninen kello, kun ulko-ovi aukeaa. Aluevalvonnassa tuotekehitys on hankkeen kokemusten mukaan osaltaan vielä

Kulkurin valssi –

Turvaverkko syrjäseudulla asuvien dementoituvien eksymisvaaran ehkäisyssä

kesken, mutta nykyaikaa on esimerkiksi pihapiirin ulkopuolisen liikkumisen turvaamiseen liittyvät teknologiat. Hankkeessa on kokeilussa mm. erilaisia GPS-tekniikkaan liittyviä paikanninlaitteita. Tällöin esimerkiksi omaiset voivat tarvittaessa seurata/löytää huolestuttavan kauan poissa olleen omaisensa iltalenkiltä tai etsintä voidaan ohjata myös palvelukeskuksiin.

Huomioina hankkeen tässä vaiheessa voidaan jo todeta, että vaelteluun liittyvät ongelmat ovat monille tuttuja. Läheiset ovat usein varsin väsyneitä, mutta tahtovat huolehtia omaisistaan mahdollisimman pitkään. On tapauksia, joissa yksinkertainenkin laite olisi helpottanut elämää jo paljon aikaisemmin. Toisaalta nähtävissä on myös omaisten yksinäisyys ja (pohjalainenko?) luonteenlujuus jaksaa läpi vaikka harmaan kiven. Nämä tilanteet ovat tulevaisuudessa tärkeä kohta, kun kotihoitoa kehitetään. Hinnastakaan ei aina asia voi olla kiinni, sillä esimerkiksi hyväksi todettu oviturva-laite maksaa saman verran, kuin viikko laitoshoidossa. Mikäli turvallista kotona asumista ja omaisen jaksamista laitteiden avulla saadaan siirrettyä eteenpäin, tulee laitteen hinta siis piankin takaisin. Puhumattakaan siitä, että laitteita voidaan myös kierrättää seuraavalle avun tarvitsijalle. Liian usein sairastuneet ja omaiset jäävät läheisen diagnoosin saatuaan kuitenkin vielä yksin ilman säännöllistä jatkoseurantaa ja ohjausta. Oikeaan aikaan, oikeilla palveluilla ja oikealla laitteella voidaan lisätä kotona asumisen aikaa.

Hankkeen rahoittajat ja yhteistyökumppanit: Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma Etelä-Pohjanmaan TE-keskus, Seinäjoen kaupunki, Ilmajoen kunta, Kurikan kaupunki, Lapuan kaupunki, Jalasjärven kunta, Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri, Ilmajoen Elektroniikka Oy, Miratel Oy, Exrei Oy, ArctiCare Oy, Emfit Oy, Videra Oy, Tracker Security Oy, Location Data Systems Oy, Tunstall Oy, Oy Verifi Ab, Pfizer Oy, J.G. Annalan säätiö, Kurikan Tuulikello Oy, Hoivakartano Oy, Hoivakoti Vuosikas